

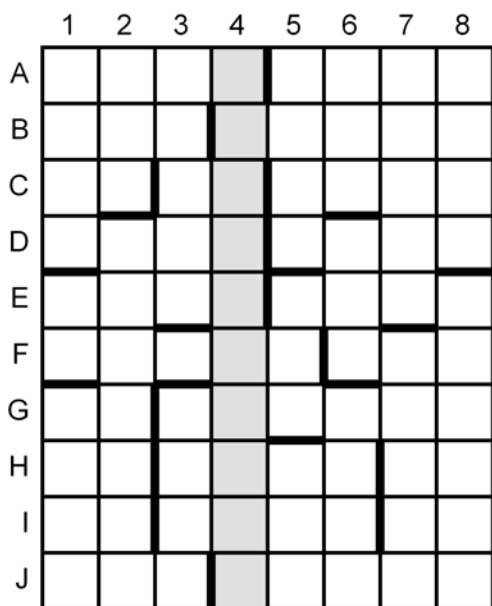
SPLAV!

Křížovka

Páté číslo našeho časopisu přináší opět křížovku. Úspěšní luštitelé nechť odevzdají tajenku křížovky spolu se svým jménem (děvčata i s kontaktem) do redakce. Spolu s úspěšnými luštiteli křížovek předchozích budou zařazeni do závěrečného slosování.

Kolik surrealistů je potřeba k zašroubování žárovky?
Dva. Jeden (*tajenka*) za nohy a druhý dává hodiny do vany.

Vodorovně: A: město v Plzeňském kraji, opak nezmará; B: kap, země neomezených možností (předseda jedné ze slovenských politických stran, rozhlasový režisér); C: primát, spojka, mzda; D: patřící Jiřímu Šlégrovi, ženské jméno; E: frituj, sídlo mezinárodního soudního dvora; F: syrské mužské jméno domácky, opak tlaku; G: iniciály autora Údolí včel, hlasitě pít; H: řecká artilerie, obrněnec, moravské zvolání; I: zkratka sponzora Splav!u, postava ze hry Zelňačka, zkratka sportovního klubu; J: romská těžkooděnecká legie, frnkl.

Svisle: 1: směs kouře a mlhy, hadí pozdrav, významná událost v listopadu; 2: druh, bytový jaderný materiál; 3: afghánský Jánošík (angl.), citoslovce zamyšlení, nábytek (ostr.); 4: *tajenka*; 5: polévka (pol.), vrz, česká výslovnost jména estonského desetibojaře; 6: mistrovství světa literátů, mužské jméno (dom.), kožní onemocnění; 7: nyní (rom.), osvědčení; 8: vojenský útvar, úryvek z abecedy.

SPLAV!

SOBOTECKÝ PRAVIDELNÝ LEHCE AVANTGARDNÍ VĚSTNÍK!

STŘEDA 7. 7. 2004

č. 5

Co bych tak chtěl II.

Včera mi Libor Vacek
věnoval cigaretu,
dal bych si radši pár facek,
však ruku jeho k retu
chtěl jsem si přivínout.

Libor Vacek, loni i teď,
má moc překrásnou,
zlatavou pleť.
Ženy jen žasnou,
chtějí jej ovinout.

Já ale stále sám a sám
svou loďku Sobotkou sunu,
jediné přání nadále mám,
na Vackově usednout trůnu.

Nikdy se mi nepodaří
být jako on,
velký sultán, macho velký,
sním, že budu on.

Jan Chromý

Jazyková galerie

Téma letošní Šrámkovy Sobotky se týká střetávání národních kultur. I o národnostech platí, že jsou v našem uvažování zachyceny pomocí stereotypů. Všichni víme, že Skoti jsou šudlilové a že nejlepší milenci jsou Francouzi. Je však ještě jiný způsob, jak konzervovat zkratkovité představy o povaze příslušníků (cizích) národů, a tím je **obraz národnosti v jazyce**. V jazycích totiž můžeme nalézt přímo slova nebo slovní spojení, jež vyjadřují věcný význam pomocí odkazů k různým národům a etnikům. Tak například, pro vyjádření ne příliš spořádané domácnosti v češtině slouží fráze, že *mají doma Itálii*, anebo zatímco v češtině se *hulí jako fabrika*, v italštině se *kouří jako Turek*. Stává se, že ve stejné frázi často v různých jazycích vystupují různé národnosti. Pro neuspořádanou ekonomiku máme v češtině výraz *turecké hospodářství*, ale v němčině se mluví o *polnische Wirtschaft*. Když je něco naprosto vzdálené Čechovi, je to *španělská vesnice*, ale pro Němce jsou to *vesnice české*. U nás používáme *francouzský klíč*, ve Francii kupodivu *clé anglaise*.

Klasickým tématem národnostních stereotypů v idiomatice je moment nedorozumění. Když někdo naprosto nechápe, o čem je

SPLAV!

řeč, Ital povi, že *hraje indiána*, v maďarštině v takové situaci říká: *Nebud' Talián!* S tím také souvisí idiomatický prototyp nesrozumitelného jazyka. Když někomu něco říkáme a on se tváří, že nerozumí ani slovu, často v češtině zazní: *Mluvim snad maďarsky* (popř. *tatarsky*) *nebo co?* V maďarštině tuto roli hraje *čínština* nebo *hotentotština*, v italštině *arabština*. Naproti tomu třeba v maďarštině je vlastní obraz maďarštiny postaven jako pravý opak. Sloveso *vysvětlit*, tedy říci něco nanejvýš srozumitelně, zní *magyarázni*.

Další oblastí je obraz způsobu života jistého národa. Z tohoto pohledu je jasná „česká“ představa o životním stylu severovýchodních národů. Mám tím na mysli výrazy jako *pít jako Dán*, *flámovat* (odvozené od Vlám) nebo *švédská trojka*. Jasně je také jazykové zachycení představ o Romech ve střední Evropě, neboť jak v maďarštině, tak ve slovenštině a také v češtině existuje sloveso *cikánit*, které je používáno jako synonymum pro *lhát*.

Romové, resp. jejich pojmenování v různých jazycích vůbec je zajímavý jazykový jev. Jakožto nomádské etnikum byli domorodými obyvateli často pojmenováni podle místa domnělého původu. Nejrozšířenější domněnka byla, že pocházejí z Egypta, z čehož mají pojmenování *gitanos* ve španělštině, *gitanes* ve francouzštině a *gypsies* v angličtině. Primární francouzské slovo pro Romy ale reflektuje jiné domnělé místo jejich původu, a tím jsou Čechy. Od francouzského *Bohême* mají Romové pojmenování *bohémiens*, což doslovně znamená *pocházející z Čech*. A popros, životní styl takto nazvaných kočovníků dal vzniknout slovu *bohém*. (Pro úplnost jenom dodám, že v jižní a východní Evropě byli pojmenováni podle manichejské sekty kněžích *Athiganoi*, z čehož mají pojmenování *zingaro* v italštině, *Zigeuner* v němčině a *cikán* v češtině.)

V uvádění příkladů na jazykový obraz národností by se jistě dalo pokračovat dál. Podívejme se však alespoň na malou ukázkou toho, jaký je v cizích jazycích obraz Čecha. Tak např. ve vídeňské němčině se *ukrást*, či spíše *čórnout* (mimořádně, toto slovo je z romštiny; i tento fakt – ze kterého jazyka je přejaté jaké slovo – může někdy ukazovat na obraz dané národnosti u jiných) řekne *böhmisch kaufen*. Pro situaci naprostého nedorozumění, kdy nikdo nic neví, existuje v polštině obrat *czeski film*. Česká může být v polštině i chyba (pol. *czeski bład*), což je drobný omyl rázu překlepu. V maďarštině, v případě, že to s někým vypadá bledě, se říká, že *si stojí česky*. V italštině si s pojmenováním Čecha nepříjemně pohrála náhoda. Slovo *ceco*, značící *Čech* anebo *český*, vychází ze zvukové podoby pojmenování českého. Ovšem slovo tohoto znění – [čéko] – již v italštině jeden význam má. Znamená *šlepy*. Příklad jazykového obrazu to sice není, ale je to (využívaná) možnost slovních hříček a nedorozumění. Jak vidno, Čech v idiomech cizích jazyků figuruje ne zrovna zřídka. Vzhledem k jejich významu to ale žádná pochvala není.

Jiří Januška

Redakce:

Lucie FERENZOVÁ, Jan HON, Jan CHROMÝ, Jiří JANUŠKA, Judita KABZANOVÁ, Marie KANTÚRKOVÁ, František MARTÍNEK, Alena NOVÁKOVÁ, Lukáš NOVOSAD, Pavel PELC, Radek SCHICH, Ondřej ŠMEJKAL, Nelly VOSTRÁ

Splav! vychází za přispění Studentské rady Studentského fondu FF UK.

Sazba byla provedena programem T_EX.

SPLAV!

A tak jsme se začali učit, on z písku svíčku plácal, mně železný úkol připadl: zvedávat žehličky, žehličky zvedávat, tiše se modlívát a žasnout nad jeho pískalkovým dílem.

P. S.: Přehozené roličky Mí-šičky a Dá-šičky

Dagmar Plamperová, Michaela Otterová

Smutná událost u Vrzákových (aneb K interpretaci textu Sněhulka)

Iva vzkřikla: „Kouše!“ a střelbitě se vyprostila ze svetru.

Honza řekl: „Kouše, řekla.“ A popadl Ivanu za triko tak silně a neurvale, až jej přerval vejpůl.

Ivana se zakousla Otakarovi do stehna a už nic neříkala.

Otakar, hledě na Ivanu, zaplakal: „Kouše. . .“

Radek přimhouřil oči, rozepjal kalhoty a vytáhl svůj mužný úd.

Úd vycenil zuby, Radek jej i prst zdvihl poněkud výše a varovně pronesl: „Kouše.“

Aleš úd bez bázně pohládl: „Ten? Ten ani mouše. . .“

Vše se již schylovalo k vykonání obřadu posvátného, magický trojúhelník (*rozuměj stůl*) zapadal svršky jak roubené chaloupky sněhem, žáci jali se následovat svého učitele.

Ale úd. . . ach teď, když je viděl nahonahé. . .

Honza mu s povzdachem pohlédl do tváře: „Chtěl jsi, a vidíš. . .“

Ivana Trpasliček Myšková

(*Anekdota spjatou se změnou mého druhého jména ráda převyprávím na požádání, ale prosím – smluvte se a vytvořte skupinky, ať se nevyčerpám. Děkuji.*)

NETUHNĚTE NA ULICI...

TUHNĚTE
NA ZAHRADĚ ŠRÁMKOVA DOMU!

KAŽDÝ DEN 13:30 AŽ 0:00

Členem sdružení se může stát každý, kdo uhradí roční příspěvek 50 Kč. Příspěvek je možné zaslat na účet nebo zaplatit přímo u M. Sekerové.

Z materiálů OS ŠS

Poznámka redakce: Přihláška do občanského sdružení je vložena do dnešního čísla Splav!u. Zájemci o členství ji mohou vyplněnou odevzdat v Městském informačním centru.

Dílny

Dílna Josefa Vojvodíka

„Tvořivým vývojem“ à la Bergson procházejí seminaristé doc. Vojvodíka. S exkurzemi do různých -ismů filosofických, uměnovědných a uměleckých jsme se od Splavu přesunuli k Tělu – zkusmo si osahávající, co vše v tomto rozmaru tělem (i s tělem) učiněno jest. Postrádající mezi sebou přesvědčené feministky, neplánujeme vyhoštění „básníka mládí a lásky“ ani ze ŠS, ani z jeho poklidného hrobu. Genderové radikálky či radikálové by tak daleko možná i zašly. . .

Spíše ti radikální feministé. Žena je totiž (podle Šrámkova Těla) bytost proti myšlenkám víceméně imunní.

Lenka Chytilová

Dílna Jiřího Dědečka

Místo hoblíku, svěráku a hřebíku čekal nás Dědeček. V 2. B, sídle tom našem, sedíme na malých židličkách. Ani přes intenzivní hydratační pokusy židličky nepoporostly.

Včera jsme s sebou přivedli i Ježíšova bratra. Sice jenom na papíře, ale bylo nám dohromady dobře. Možná si mezi námi připadal jak mezi kanibaly. Celé odpoledne jsme si ho brali do úst. Když Ježíšův bratr odcházel, vzal s sebou Michala Tejčka. Dnes sytými třemi verši haiku nepřispěje. Zádušní mši jsme za ztraceného kolegu konali v secesním stanu na zahradě Šrámkově se Šrámkovou frankovkou.

Příkladná shoda nás přivedla k rozhodnutí založit poetickou skupinu „Hledá se ateistický pes“. Manifest dodáme v příštích číslech, ačkoli neslibujeme, že letošních.

Závěrem vám chceme věnovat jedno malé haiku (jsme si vědomi, že velké haiku by bylo stejně dlouhé).

Slunce pálící
nevěrci peklem hrozící
pivo šumí dál

Dědečkovi schovanci

Přehozené roličky

Dua Ortenovi Andělé
Leklý anděl jak leklý lín
hnil pod lekníny;
ale
lesklý anděl
plavně klesal sklenicí.

Věroplunění

Vyšla jsem si na pískoviště. Potkala jsem bosorky a bosory a jednoho staříčkého básníka. Neuměl bábovičku, ale uměl žehličky zvedávat.

JÍDELNÍČEK

Snídaně: Selské koláče, čaj se sirupem

Polévka: Polévka krupicová s vejcem

Oběd: Smažený kuřecí řízek, bramborová kaše, rajčatový salát

Balíček: Smažený kuřecí řízek, chléb, oplatka, jablko

Večeře: Plněné bramborové knedlíky, červené zelí dušené

PROGRAM

09.00
výlet Exodu

10.00
Valfrid Vale
Divadlo Podobojí živanti, Most
Představení na severské literární variace
městské divadlo

16.00
Peter Handke: Rozhlasová hra
Poslech experimentálního zvukového dramatu
Šrámkův dům

17.00
Harry Potter a vězeň z Azkabanu
Promítání filmového klubu pro děti
městské divadlo

19.00
Průřez
Divadlo DNO, Hradec Králové
To nejlepší z autorské tvorby
městské divadlo

21.00
Dědeček ve Svěráku
Koncert Jiřího Dědečka a Jiřího Š. Svěráka
sál spořitelny

21.30
Harry Potter a vězeň z Azkabanu
Promítání filmového klubu pro dospělé
městské divadlo

Odpovědi na anketu stavu znalostí romských reálií

- Romové pocházejí z Indie. Vzhled, jazyk, zvyky, řemesla, sociální uspořádání, kultura na to výrazně poukazují.
- První Romové se usazovali v době svého příchodu do střední Evropy v 15. století hlavně na území Slovenska, Maďarska, Rumunska. Pováleční romští migranti ze Slovenska, kteří dnes tvoří absolutní většinu Romů v České republice, žili před svým příchodem do Čech a na Moravu už usedle.
- Současná romská populace žije na území České republiky od druhé světové války. Kromě malé části původních, tzv. českých Romů a Sintů, kteří přežili fašismus, pocházejí všichni Romové ze Slovenska.
- Od 4.3. 1979 má předchůdce dnešní IRU (Internationalno Romani Unija) nejdříve pozorovatelský a později poradní status v sekci mimovládních organizací OSN.
- Symbole romské identity jsou:
 - Vlajka: nahoře modrý, dole zelený pruh, uprostřed červenohnědé kolo symbolizující věčný cyklus života a připomínající kočování.
 - Měna: Romové nemají vlastní území, tedy ani měnu.
 - Hymna: *Dželem, dželem lungone dromenca*. Skladatelem byl srbský Rom Žarko Jovanovič Jagdino.
 - Mezinárodní den Romů se slaví 8. dubna na počest prvního mezinárodního kongresu Romů v r. 1971
- V protektorátu Čechy a Morava byli Romové v polovině roku 1942 podle výnosu o potírání cikánského zlořádu částečně odvezeni do sběrných táborů. V roce 1943 byli skoro všichni deportováni do cikánského tábora v Osvětimi, kde byli vyvražďeni anebo zemřeli během transportů do jiných koncentračních táborů.
- Na Slovensku byly „cikánské osady“ podle zákona z roku 1943 násilně vystěhovávány z obcí. Diskriminace se stále zhoršovala: do větších měst a obcí směli vkročit jen v pevně vymezenou dobu, nesměli používat veřejnou dopravu atd. Muži byli odváděni do táborů nucených prací. Celé romské komunity byly vyvražďeny kvůli spolupráci s partyzány. Na druhé straně se nemalý počet Romů dostal s Tisovskou armádou do Ruska, kde většina dezertovala a vstoupila do první československé armády Ludvíka Svobody.
- Romská řemesla jsou tato: kovářství, košíkářství, korytářství, kotlářství, brusičství, obchod koňmi, výroba hudebních nástrojů.
- Romští spisovatelé v České republice a na Slovensku: Ilona Lachková, Tera Fabiánová, Ilona Ferková, Vlado Oláh, Andrej Giňa ad. Výtvarníci: Rudolf Dzurko, Ján Oláh, Dušan Oláh, Ján Berki. Hudebníci: Rinaldo Oláh, Jožka Fečo, Vojta Lavička, Věra Bílá.
- Romsky psané nebo do romštiny přeložené příspěvky nabízejí periodika Amaro gendalos, Romano hangos, Romano kurko, Romano džaniben, Romano vodi a rozhlasový pořad O Roma vakeren.
- Školy s romštinou jako vyučovacím jazykem doposud neexistují. Výrazy škola, univerzita, test, písemka, zkouška v romštině nenajdete.
- Novorozeně je před uhrnutím chráněno uvázáním červené nitě kolem pěstí a také křtem.

mace byla zcela bez významu. Téhož roku na podzim jsem se vrátil do školních lavic své Almae Matris FF UK a užasle naslouchal vedoucímu naší katedry doc. Vlastimilu Zuskovi, který nám předepsal jako povinnou četbu právě Harryho Pottera. Zpočátku jsem příliš nechápal. Avšak od dob, kdy jsem slyšel na vlastní uši, jak překladatel a spisovatel Antonín Přidal prikazuje svým studentům, aby sledovali seriál Simpsonovi, neuplynula dlouhá doba, a tak jsem i tentokrát příkazu uposlechl. A nelitoval jsem a nelituji dodnes.

Bez nadsázky: Myslím, že Rowlingová bude jednou literární teorií označena za Shakespeara přelomu tisíciletí. Nejen to, myslím, že její knihy jsou předurčeny k tomu, aby se staly výukovým materiálem pro hodiny literární teorie a poetiky. Princip vyprávění, které roste spolu se svým čtenářem, snad nikdy nebyl takhle důsledně naplněn. Zatímco v prvním díle je vše jasné a zřetelné a čtenář ví, kde je dobro a zlo, přinášejí další díly zpochybnění této jednoznačnosti: profesor Snape se ukazuje jako jeden z bojovníků proti Vy-víte-komu, neškodná krysa jako zakuklený nepřítel, vlídný a oblíbený profesor obrany proti černé magii je ve skutečnosti. . . Ale nechme toho, ti, kdo knihy četli, vědí, a ty, kdo je nečetli, nechci připravit o překvapení. Ostatně toto není recenze či upoutávka, ale vzpomínka na milou čtenářskou zkušenost. A propos, když už jsem u čtenářské zkušenosti, myslím, že učitelé všech jazyků na celém světě by měli nechat postavit Harrymu Potterovi pomník, žádná kniha snad nepřivedla ke čtení víc dětí než tato.

Celosvětovému úspěchu mladého kouzelníka a jeho přátel samozřejmě napomohla i obrovská mediální kampaň, která provází vydání každého nového dílu, a také různá intermediální provedení této knihy. Ostatně i u nás v Česku si již může každý zakoupit první dva díly načtené na CD. V dílu prvním exceluje Jiří Lábus, v druhém s ním pak zdatně drží krok Pavel Zedníček. Samotnou jahůdkou na pomyslné šlehačce pomyslného dortu je však filmové zpracování třetího dílu pod režijním vedením zkušeného režiséra Alfonsa Cuaróna (např. *Mexická jízda*). Interpretační přístup, který zvolil režisér, diváka vzdaluje od infantilních a polopatických předchozích děl směrem k filmu určenému minimálně pro teenagery. Po stránce vizuální i hudební prakticky nelze *Vězni z Azkabanu* nic vytknout. Snímek sklízí úspěchy po celém světě a od léta jej můžete vidět i v našich kinech. Česká distribuce bohužel nasadila do kin pouze jednu nedabovanou kopii. Doufejme, že vy-víte-kdo to snad vy-víte-kdy napraví.

Aleš F. Korejs

Občanské sdružení Šrámkova Sobotka

. . . bylo Ministerstvem vnitra České republiky zaregistrováno v r. 1995. K zakládajícím členům patřili P. Pfeifer, M. Sekerová a J. Šimůnek. Vzniklo na podporu ŠS. Pravidelně žádá o grant na seminární dílnu uměleckého přednesu pro studenty pedagogických a filozofických fakult z celé republiky u Ministerstva kultury České republiky (gesce neprofesionální umělecké aktivity). Stávající členské jádro tvoří pedagogové pravidelně navštěvující ŠS. Předsdkyní je M. Sekerová.

Setření intelektuála

Při sledování Mrožkovy hry *Na širém moři* je příjemné to vědomí, že intelektuála od prostáčka dělí jen kousek, který navíc může být smazán takovou nicotností, jako je krása nesmyslu. Tři s břichem na vodě, spojení zpočátku podobným viděním světa, projdou kartázi vlastních charakterů, každý jinak, ale shodně bez výsledku. Třebaže cestou hrůzně lidští, zůstávají stejní jako na začátku.

Dva ze tří mužů na voru, mají hlad.

Divadelní spolek Tréma 29 Praha se včera v textu hry neutopil, ačkoliv kvůli nemoci jednoho z herců vystoupil před publikem se změnou v kádru. Nový představitel Malého trosečníka měl však podle úvodního režisérova slova na nastudování role jen málo času a bohužel se to na odvedeném výkonu projevilo. Přehnaná artikulace a nejistota textem byla znatelná. Naštěstí postava v druhé půli aktovky mlčí a více jedná – leští přibory. Na nastudování této části role měl herec evidentně více času a práci odvádí na výbornou. Naopak představitel Prostředního námořníka měl problémy až ke konci představení, když v sobě nenašel touhu dotáhnout gesto a nechal diváka až příliš si domýšlet. Nedobře působila i neznalost společenského chování, když si někteří páni herci nebyli schopni vzít k fraku motýlka ve správné barvě. Nicméně to vše jsou vlastně jen detaily.

Na skromně zařízené scéně, která posloužila Mrožkovu textu a vynesla ho do popředí, jsme včera viděli vydatně příjemné představení. Divák si na něm pochutnal a odešel domů.

Lukáš Novosad

Vzpomínka na Harryho Pottera

Na Harryho Pottera jsem poprvé narazil před lety právě na Šrámkově Sobotce, bylo to při představování nakladatelství Albatros. Jeden z představených nakladatelství oznamoval auditoriu nového českého knižního hrdinu jménem Pavouček Pája, o kterém prohlásil, že bude českým Harrym Potterem. Pochopil jsem, že to má být ocenění, nicméně Pottera jsem neznal, a tak pro mne tato infor-

13. Náboženství Romů většinou vychází z jejich bezprostředního nebo původního okolí. Romové si také zachovávají starší vrstvy náboženských tradic až po prvky vysvětlitelné pouze dědictvím z doby indické.

14. První autoři, kteří popsali romskou gramatickou strukturu, byli Rüdiger, Marsden, Puchmajer ad. Zápis vychází většinou z místního majoritního jazyka, pro stejnou hlásku se používá v Česku č, v Německu tsch, v Anglii ch, v Bulharsku a Rusku odpovídající znak z azbuky. Skoro všechny dialekty romštiny používají člen. Romština má dva gramatické rody – maskulinum a femininum – a také budoucí čas (např. država – půjdu). Hlásky, které se nevyškrtují v češtině, jsou např. čtyři příděchové souhlásky: čh, kh, ph, th. V některých dialektech se uchovala hláška podobná indickému zadopatrovému „r“.

16. Tradici dovolené Romové dlouho neznali. Jinak podle výzkumů tráví dovolenou tak, že cestují za příbuznými, na pouť nebo kempují.

17. Romové jsou i nejsou dobrými řidiči. Stejně jako ostatní lidé: jak kdo.

18. Znamějšimi romskými jídly jsou: marikl'a, haluški, goja, holubki, pišot, bokel'a.

19. Při fotbalových zápasech převládá identifikace s Čechy, která se v jiných oblastech projevuje tendencí maximálně se přizpůsobovat a smýt tak ze sebe obecné stigma.

Použitá literatura:

Romano džaniben. Sborník romistických studií. Praha, G+G 2003. Internetové stránky Multikulturního centra Praha – www.mkc.cz.

Marie Kantiřková

Kritik a kanalizace

Co se stane, setká-li se kritik s básníkem? Taková otázka bývá občas nasnadě a právě na ni nám poskytlo odpověď včerejší odpoledne.

Lukáš Novosad byl potupně ubit květinami.

Účastníci literární soutěže totiž vyslyšeli výzvu Ondřeje Šmejkal a utkali se v čestném souboji s redaktorem Splav!u Lukášem

SPLAV!

Novosadem. Ten byl po několika vteřinách zaslouženě poražen a před očima zbytku redakce a náhodných kolemjdoucích náležitě denuncován položením na sobotecký kanál a ubit květinami.

Teprve až pak uznal chybnost argumentů ve své kritice a následných reakcích a přiznal se, že vše činil z prosté závisti, neb je sám zneuznaným autorem podprůměrných povídek a pseudobásní. Všichni nyní doufáme, že se rozbourená diskuze mezi ním a účastníky literární soutěže uklidní a bude na ni zapomenuto.

Jan Chromý

Pokračujeme. Stále bez Ortena.

Za večerního šera připutovaly do redakce plody (bá)snivé myslí spanilomyšlné čtenářky Splav!u situované do kruhů učitelských. Zasněte se i Vy za šumění deště a něžného cinkotu křehkých korálků, které nám, ach Bože, proklouzávají mezi prsty, jak to umí jen život sám. . .

Mgr. Alena Nováková

Korálky

Život je nit
a ne vždy stejně dlouhá.
O štěstí můžeš snít,
však marná je tvá touha.

Korálky, které potkáváš,
nemají stejnou cenu.
A když je na nit navlékáš,
postupně vidíš změnu.

Místo stříbra stříbřenka
a místo zlata klam.
Místo lásky vzpomínka
a potom zůstat sám.

Korálky dále navlékáš,
tak jak je život nese.
Myslíš, že lépe vybíráš,
a ruka se Ti třese.

Zelený nosí naději,
červený – má Tě někdo rád.
Navlékneš hned dva raději
a říkáš si: „Snad!“

Však černý se škodit nestydí
a žlutý zase závidí.
Křišťálový se rozpustí. . .
a zase je po štěstí.

A žádný, žádný nepoví,
proč život dělal drahoty.
Proč náhrdelník růžový
jsi nemohla mít právě Ty.

Marie Pozděňová

SPLAV!

Kejmaři troubili na kůru

Rád bych se tímto omluvil posluchačům nedělního koncertu duchovní hudby. Nejenže jsem ve své recenzi udělal ze Zdeňky Nečasové Zdeňku Nečasovou – mýlil jsem se také v odhadu, že cesta kultury poslechu bude ještě dlouhá a trnitá. Ve skutečnosti stačilo málo, jen upozornění paní Flodermannové, že by posluchači měli být v průběhu koncertu tiše a že by před koncem neměli odcházet. Za svou včerejší kázeň bohužel nebyli odměněni patřičným výkonem. V kostele sv. Máří Magdaleny tentokrát vystoupili trumpetisté Kejmarovi s varhanicí Jiřinou Pokornou a s posluchačsky nenáročným programem.

Opravdu není jednoduché najít klíč k výběru jedenácti krátkých skladeb pro včerejší koncert – spojovalo je jen to, že v nich všech hrály varhany. A snad proto se je Jiřina Pokorná pokusila unifikovat pokud možno nevýrazným výkonem. I přehmaty v jednotlivých skladbách ostatně zněly pokaždé dost podobně, jakož i nepřesné konce dlouhých běhů, kde už uběhaným prstíkům patrně docházela síla. Jiřina Pokorná nepředvedla ani příliš citu pro rytmiku a agogiku, kterou dost šetřila, a když už přece jen někde měla napsané nějaké to ritenuto, vyznělo to většinou spíš „odehrané“ než procítěně. Slyšeli jsme skladby, které by popravdě řečeno asi neoživila sebelepší interpretace (např. celkem fádni Heinichenovo Andante), takové Mozartovy Fantasie f moll však bylo opravdu škoda – její poměrně komplikovaný začátek byl zcela nesrozumitelný.

Páni Kejmaři v tom svou varhanicí ovšem nenechali samotnou. Čím výš se ostrý zvuk jejich trubek pracně vyšplhal, tím hloub se zařezával do soboteckých uší, drobné noty se slévaly v jednu nesrozumitelnou plochu a varhany proti dvěma trubkám téměř neměly šanci. O něco lépe se jednomu z Kejmarů – nevíme kterému – dařilo přece jen s křídlovkou.

Pochvalme tedy aspoň to, že na rozdíl od nedělního koncertu mělo publikum k dispozici program.

Jan Hon

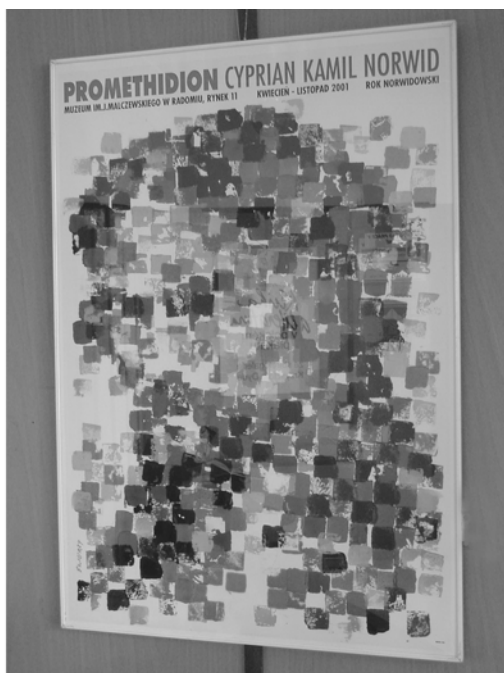
Na širém moři

Tři muži na voru, mají hlad. Od začátku dva proti jednomu, jeden proti dvěma nemá šanci nebýt sněden. Model. *Intelektuál padne za obět primitivově brutální síle, vydané do služeb ideologa.* Nakonec, když stále odstrkovaný (*proč právě já*) objeví ideál, pro nějž jeho život stojí za to obětovat, nakonec, když ideolog a přítakávač společně zruší skutečnost pro svou demagogii, nestojí už za to otevřít hovězí s hráškem. Vždyť on už je šťastný. Absurdní, že? *A právě proto* absurdní, protože model odpovídá skutečnosti. A právě proto, že model je nadčasový. Tréma 29 prostými režijními postupy a kvalitními hereckými výkony předvedla inscenaci, která nechala promluvit dokonalost Mrožkova textu. A dokonalost rozesmála i zastrašila zároveň.

Lucie Ferenzová

SPLAV!

Včera ráno proběhla neproběhla vernisáž. . .

Hamlet (téměř) bez Hamleta

Jára Cimrman by byl nejspíš překvapen. I Hamlet odehraný z větší části bez postavy Hamleta může velmi dobře pobavit, jak měli návštěvníci Šrámkovy Sobotky včera možnost slyšet v rozhlasovém zpracování divadelní hry Janusza Głowackého *Fortinbras se opil*.

Dílo balancuje na hranici groteska a absurdna, humor v něm je převážně černý až cynický, přitom však neurážlivý a rozhodně ne samoučelný. Głowacki si s původním Shakespearovým kusem zkušeně pohrával, divák (či posluchač) najde v jeho hře jak zjevné, tak skrytější narážky na detaily z Hamleta. Toto pohrávání se shakespearovskými schémata místy připomíná momentálně velmi populárního britského autora, který je také hojně využívá, Terryho Pratchetta. Głowackého styl je však Čechům možná ještě bližší.

Hra se sice nevyhnula určitým lacinějším situacím (omšlý vtip o ztracené hlavě, použitý v řadě špatných filmů; zbytečné zdůrazňování nízkého intelektu strážce, taktéž trochu klišé; státní audience ve vaně připomene totožnou scénu z komiksu Asterix). To jsou ale jen drobnosti, na které se v sedmdesátiminutové hře snadno zapomene a člověk se nechá unášet rychlým spádem a brilantními dialogy. Zejména ty, ve kterých Sternborg a Osmioký, dva hlavní strůjci mezinárodních machinací mezi dánským a norským dvorem, kují své pikle, jsou napsané výborně.

Režisér rozhlasové verze Dimitrij Dudík sehnal pro své zpracování známé české herce s výraznými hlasy (Miroslav Moravec, Boris Rössner, Viktor Preiss), kteří své role zvládli suverénně.

Jediné, co mě zklamalo, byl fakt, že se ve hře nakonec Hamlet objeví. Jinak bych se nezdřáhal říct, že je Głowacki polským Járou Cimrmanem.

Ondřej Šmejkal

SPLAV!

Problematická kontinuita

Přednáška docenta Petra Posledního slibovala poučení o recepci polské literatury v Čechách po druhé světové válce. Docent Poslední se této otázce věnoval v první části svého vystoupení. Pro ilustraci si zvolil postavu polského poválečného básníka Juliana Przybosze. Przybosz byl představitelem takzvané konstruktivistické avantgardy; jeho díla sice směla vycházet v Polsku, ovšem v Československu byl téměř neznámý. Na jeho příkladu poukázal Petr Poslední na odlišnost československé a polské poválečné kulturní situace. Zatímco v Polsku byla tolerována například tvorba katolických básníků nebo tvorba autorů se západní (francouzskou) zkušeností, v Československu se s podobnou vstřícností počítat nedalo. Vydávání Przybosze a dalších nekonformních autorů, například jeho vrstevníka Czesława Miłosze nebo žáka Tadeusze Różewiće, se tedy dělo velmi sporadicky. Przyboszova poezie se k českému čtenáři dostala prostřednictvím Akordu nebo Kritického měsíčníku a v několika ojedinělých vydáních. Ta však považuje Petr Poslední za problematická. Podle něj se v nich, potažmo i ve Slovníku polských spisovatelů, dopustili mnozí čeští překladatelé a vydavatelé nedůsledných nebo nekvalitních interpretací. Docent Poslední to doložil interpretací od vydavatelů Przyboszovy básně Vlastovka. Tu posléze doplnil (zlomyslně by se chtělo dodat „opravit“) o vlastní, podle jeho názoru důkladnější výklad. Je ovšem s podivem, s jakou přesvědčivostí docent Poslední svůj postup proklamoval, byť se při diskuzi bránil námítce Lenky Fišerové s tím, že „strukturalistická“ metoda interpretace textu je mu cizí, že uznává paralelní způsoby interpretace a že sám je zastáncem sociologické metody analýzy textu. Během přednášky se ale tato metoda příliš neprojevila, zůstalo jen u její proklamace. Výklad několika málo veršů, které zazněly během dopoledne, byl naopak striktní a příliš jednoznačný. Docent Poslední čerpal v této části přednášky také zcela doslovně z rukopisu vlastní knihy *Obtížná kontinuita*, která vyjde letos na podzim. Otázky, jejichž zodpovězení by posluchače nepochybně zajímalo více než osud jednoho, byť významného tvůrce, zazněly až v druhé části přednášky. Tedy například roztržité polské literární scény na problému „možnosti literatury po Osvětimi“, nebo kontakt domácí literární scény s polskou kulturní emigrací. Poněkud opomenuta zůstala i doba pozdější, tedy období tzv. „oteplování“. Docent Poslední také pouze v náznaku zmínil odlišnost ve vztahu poválečného Polska k Sovětskému svazu.

Zajímavé a přínosné bylo vyprávění o společenském postavení polských poválečných básníků a zprostředkování dojmu jistě příznivější kulturní atmosféry, o jaké se Československu padesátých let mohlo jen zdát. Na vrub tíživější domácí situaci přičítá docent Poslední také fenomén, který označuje za českou interpretační opatrnost, resp. váhavost a nedůslednost při recepci polských autorů.

Věcně zaměřená přednáška nabízela dopovězení některých zajímavějších námětů v odpoledním semináři. Zde se jistě také lépe vyjímá asociativní vypravěčský styl docenta Posledního. „Rozprávkový“ styl, který nás kupodivu nerušil při přednášce Mileny Hübschmannové, neboť byl podepřen jejím entuziasmem a neúnavnou sdílností, spíše demotivoval posluchače Petra Posledního a omezil recepci přednášky na vstřebávání věcných informací.

V odpoledním semináři se naopak možná dostalo i na slibovanou sociologickou literární metodu. Pokud jste ji v dopolední přednášce postrádali, přečtěte si alespoň rozhovor s docentem Petrem

Posledním v útěrném Splavu, kde se některé zajímavé sociokulturní analýzy uplatnily.

Mgr. Alena Nováková

mnoha univerzitách, což se dnes údajně odráží v kvalitě oboru. Zatímco bohemistika krakovská a varšavská mají nezpochybnitelnou úroveň, v Bratislavě se podle Posledního zlepšila až v několika minulých letech a taková štětínská nebo toruňská v kvalitě výrazně pokulhávají. (Autor těchto řádků získal z důvěryhodných zdrojů o toruňské bohemistice podobné reference, takže názor autority potvrzuje.)

Došlo i na politická témata. Zmíněny byly vřelé vztahy Poláků k západním zemím nebo známý problém Dolního Slezska. Zajímavá byla úvaha, zda bude Polákům vyhovovat život v Evropské unii. Pro život v komunismu se až groteskně nehodili, nemají pochopení pro byrokracii a poznali Rusy už dříve. Jako perličku Poslední vyprávěl příběh o založení Lidového divadla v Krakově. Reakční Krakov bylo potřeba vychovat socialistickým dramatem, ale místo toho se hutníci ze satelitního města infikovali nebezpečnými myšlenkami, ze sorealistického divadla se navíc postupem času stala experimentální scéna.

Můžeme litovat, že nás doc. Poslední zahltil dojmy z Polska a až na několik víceméně okrajových výjimek se nedostal k literatuře. Můžeme litovat sebe, protože nabídka se zjevně přizpůsobila poptávce. Těžko se zabývat specifiky polského písemnictví, když málokdo z posluchačů něco z novější literatury našich severních sousedů četl a jakžtakž uchoval v paměti. A na rozdíl od málo známé romské literatury se ta polská těší světovému věhlasu. Stydíme se!

František Martínek

Těšínsko v nás

Včera v 11.00 proběhlo v sále spořitelny čtení básničky z česko-polského pomezí Renaty Putzlacher. Již samotná osobnost této autorky zapadá do koncepce letošního ročníku festivalu takřka dokonale, a to jak biograficky, tak svým dílem. Renata Putzlacher se narodila v Karvině, studovala v Krakově, působí v Těšíně a nyní žije v Brně. Kromě básně se intenzivně zabývá i překladatelstvím, a to jak z polštiny do češtiny, tak i naopak, a publicistikou. Za svou mateřštinu označuje polštinu, čeština jí však vážné problémy nečiní. Je vidět, že propojení české a polské kultury je pro ni, jakož i pro ostatní obyvatele česko-polského pomezí každodenním chlebem. Není náhoda, že svou práci spojila právě s Těšínem. Těšín je město rozpolcené, část patří Česku a část Polsku, rozděluje jej pouze řeka. Tato rozpolcenost je příznačná i pro tvorbu samotné básničky. Právě hledání vlastní identity uprostřed soukolí dvou kultur je ústředním tématem jejich básní, které prezentovala při svém autorském čtení. Nutno říci, že u česko-polského prostředí znalých s velkým úspěchem.

Jan Chromý

Vyprávěnka o Polsku

Besedy s přednášejícími se, jak bylo poznamenáno už včera, na Šrámkově Sobotce zavedly proto, aby byl lépe využit potenciál přednášejících. Jak jsme využívali včera? Čas strávený na besedě s Petrem Posledním nebyl ztracený. Řečnický výkon nebyl špatný a povedlo se udržet zájem posluchačů.

Spíš než besedu jsme ovšem sledovali přednášku o polských realitách a o Posledního životě v Polsku za totality. Je výjimečné, že se ze socialistického Československa někdo vystěhoval do zblázněného Polska a s bezproblémovým kádrovým posudkem pracoval mezi režimu podezřelými živly. Ještě předtím vydal ve Varšavě antologii české poezie, ve které byli zastoupeni i „závadní autoři“, a zadělal si v mateřské zemi na průšvih. (Ne tak v Polsku, tamní soudruzi to velkoryse přešli.)

Velkým, potřebným a vděčným tématem rozpravy byly nedostačné kontakty obou kultur a stav české polonistiky a polské bohemistiky. U nás se výuka polštiny k neradosti našich severních sousedů zanedbává. Polonistika má velmi málo studentů, což podle Posledního umožňuje jejich dostatečně kvalitní přípravu. Kdybychom nevěděli, že je o polonistiku minimální zájem (a absolventi nenacházejí uplatnění v oboru), zaváněl by takový názor elitářstvím. Dlouhodobě se však nelze ztotožnit s tvrzením, že pro malý počet studentů máme dost pedagogů a shánět více kvalifikovaných sil by bylo problematické. To je, mírně řečeno, alibismus.

Dále docent Poslední využil svého často demonstrovaného velkého rozhledu a podrobil polskou bohemistiku příkrému hodnocení. Poláci s rozmachem sobě vlastním založili katedru češtiny na

Zmnožovat obrazy, obrazy, obrazy

... I když někdo říká, že (mediální) obrazy nezbuzují žádné pocity, podle mě je za nimi ještě něco hlubšího...

Andy Warhol

Včera ráno proběhla neproběhla vernisáž výstavy *Knihy a literatura v polském plakátu v České spořitelně*. Po besedě s doc. Petrem Posledním bylo přítomným oznámeno, že si výstavu mohou prohlédnout, a většina potom odešla. Takže by také zase mohl někdo přijít. Co je k vidění? Plakát Gombrowicze na zámku, Promethidion Cypriana Kamila Norwida, surrealistický plakát nové knihy Olgy Tokarczukové ve španělském jazyce, dále lidové motivy Muzea narodowego a několik plakátů knižních festivalů, ať ve Varšavě nebo v Moskvě. Umělecké postupy různé – surrealismus, abstrakce, karikatura. Stejně tak fonty písma.

Grafický design je vždy těžko uchopitelný. Na jedné straně je výtvarným uměním, k němuž se blíží svými prostředky: interakcí textu-písma-obrazu. Na druhé straně je na něj kladen požadavek praktické funkce sdělování obsahu a následně propagace. Pro diváka tedy vždy trochu vytrženo z kontextu. Pokud by se však přece jen někdo odhodlal plakátové sdělení na dvourozměrné ploše, inspirované filmem, divadlem a literaturou, zhlédnout, nebude jeho vnímavost ochuzena. Fantazie, humor, smyslová krása jsou těmi nejvíce přítomnými.

Marie Kantůrková